

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, julij 2000
lětnik 50

7

Bože słowo za nas

Je Bóh dobroćiwy?

Bibliske hrono tuteho měsaca rěka: „Knježe, twoja dobrota dosaha tak daloko, hač njebjesa su, a twoja prawda hač do mróčelow.“ (Ps. 36,6)

Ale hdže je něšto wo dobroće Knjeza pytnýc? W našim žiwjenju tola njesu jenož dobre časy, ale husto tež njedobre. Tak na přikład chorosće na nas přińdu a nas ze zwučeného žiwjenja wutorhnu. Hdže je tu dobrota Knjeza? Abo myslimy na wójny a katastrofy, wo kotrychž slyšimy. Hdže je tu Bóh? Haj, wo dobroće Knjeza husto mało pytnjemy.

Dyrbimy při tym pak tež spóznać, zo džěl tuteho zleho, kotrež na nas přińdže, je wot čłowjekow zawinowany. Wójny činja čłowjekowo a chorosć móže tež wuskutk wěsteho žiwjenja byc. To potajkim wot Boha njepríńdže. My njemóžemy Bohu za to zamołwitosć přisunyc. Wón je nam rozum a zamołwitosć za naše skutkowanje dał. Bóh njeje naš služownik, kiž ma to do porjadka přinjesć, štož smy my wopak činili.

Ale što je z přirodnymi katastrofami, kaž na přikład ze zemjerženjom, kotrež člo-

wjek woprawdže zawinował njeje?

Měnju, zo nimamy so tak jara prašec, čehodla je so to stało, ale wjele bóle za tym, što nam to praji. Jezus je to jónu takle zwuraznił:

„Měniće wy, zo tamni wosomnačo, na kotrychž wěža w Siloah padže a jich zarazy, zo běchu wjetši winicy dyžli wšitcy ludžo, kiž w Jerusalemj bydla? Ja wam praju: Nanihdy; ale jeli nje pokućće, zahinjeće wšitcy runje tak.“ (Luk. 13,4-5)

Potajkim mamy so prašec: Što by było, jeli bych ja potrjecheny był? Sym ja přihotowany stupic před Boži trón?

Tak ma hrono měsaca tola prawje, hdyž nas namoťwa

na Bože dobroty myslíc: Čehodla poprawom jenož na to hubjene myslimy? Myslimy tola radšo na dobroty, kotrež nam Bóh wopokazuje. Boža dobrota je wjetša, hač sebi husto myslimy. Wot Boha su počasy, zwějrata, rostliny a wjele drugeho. Knjez tež nam wjele dobroho dawa, byrnjež sebi to zasužili njesmy. Jezus to takle wupraji: „Bóh da swojemu slóncu schadžeć nad zlymi a nad dobrymi.“ (Mat. 5,45)

Tež nam je Bóh swoju lubosć wopokazał; je so za nas starał a wodawa nam naše hrěchi, hdyž jeho wo to prosymy. Na njeho móžemy so spuščec a so jemu za wšitke dobroty džakować.

S. Albert

Hoberski tykowany Boži dom w Šwidnicy je bohaće wuhotowany w baroknym stilu. Foto: awtor

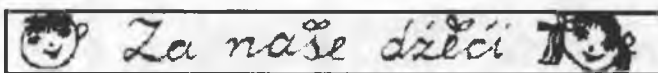
Měrowa cyrkej w Šwidnicy

Hišće lětsa zakónči so ponowjenje wulkeje tykowaneje cyrkwe ewangelskeje wosady Augsburgskeho wuznača w pólskim měsće Šwidnica, něhdže 180 kilometrow zdalnym wot Budyšina. Wot 1992 restawruje so z pomocu wjacorych załožbow Měrowa cyrkej w tutym hornjošleskim měsće, kiž rěkaše něhdy Schweidnitz.

Runje tak zajimawe kaž architektura a nutřkowne wuhotowanje su stawizny cyrkwe. Hižo 1569 wotměwachu so we wšěch cyrkwjach w Schweidnitzu ewangelske Bože služby. Po Tricećilětněj wójnje přizamkny so Hornja Šleska rakuskemu kejžorstwu. Wšitke cyrkwe města stachu so katolske. Ewangelska wosada njeměješe hižo schadzowanišćo. Z pomocu šwedskeho krala dósta 1652 z Wiena dowol-

nosć, sej nowu cyrkej natwarić, ale pod wuměnjjenjemi: „Cyrkej smědžeše so jenož zwonka města twarić, bjez wěže a bjez zwonow. Jako material smědžachu so wužiwać jeničce drjewo, hlina, pěsk a sloma. Twar njesmědžeše dlěje hač lěto trać.“ Tak naćisny a natwari so w běhu najkrótšeho časa tykowany Boži dom we formje křiža. Po jenož džesać měsacach twarskeho časa woswjećihu w nim dnja 24. junija 1657 přenje kemše. W scěhowacych lětach so Boži dom po baroknym wašnju wuhotowaše.

Impozantna cyrkej z dwěmaj lubjomaj ma cyłkownje 7 500 městnow (3 000 sedženskich a 4 500 k staću). Ewangelskeje wosadže w Šwidnicy přisluša džensa hišće 150 wosadnych, z toho je 20 Němcow. J. Maćij

Wšitke wjetše swjedženje cyrkwinskeho lěta su nimo. Nadźijam so, zo sće rjane jutry a swjatki dožiwili. Nětkle započnje „wostudły“ čas w cyrkwi. Ale kemše móžeja tež bjez wulkich swjedženjow zajimawe być. Wšitke njedzele w juliju maja jako epistolu (prěnje čitanje) wurězk z Pawołowych listow na wšelake wosady zažneho křesćanstwa. Stó pak bě tutón Pawoł a što chcyše ze swojimi listami docpěć?

Kak sta so ze Saula japoštoł Pawoł

Saul narodži so w městačku Tarsus při Sřednym morju. Jeho staršej staj kruće wěriwaj Židaj. Dataj hólca po starym židowskim wasnju na wosnym dnju wobřezać a mjenujetaj jeho Saul. Kubłataj jeho w židowskej wěrje a dataj jemu studować pola znateho wučenca Gamaliela w Jerusalemj. Tak sta so hólčec z farizejom. Farizejojo běchu Židza, kiž wobhladowachu so jako „Boža elita“. Po jich měnjenju dodžeržachu jenož woni wšitke Bože kaznje. Běchu pak hišće wjele swójskich kaznjow přistajili, a tak husto wěrje bóle škodžachu hač pomhachu.

Saul je přesvědčeny, zo Jezus njebě wumóžnik. Haj, da samo Jezusowych přiwisnikow surowje přesčěhować a morić. Njedosaha jemu křesćanow w Jerusalemj do jastwa tyknýć. Čehnje do Damaskusa, zo by jich tež tam přesčěhowať. Po puću pak měješe rozsudne dožiwjenje:

Tuž sluchajće na přichodnych kemšach dokładnje na epistolu a pytnjeće, zo nam listy po telko lěstotkach (skoro 2000 lět!) přeco hišće něšto rjec maja. Waša Jadwiga

Zjewi so jemu swěca a zaslyša hlós Jezusa. Woslepi a jeho přeceljo dyrbja jeho dale do Damaskusa wjesć. Po třoch dnjach modlitwy, na kotrychž njeje ani njepjeje, wuhoji jeho w nadawku Boha křesćan Hananias. Saul napjelni so ze Swjatym duchom a da so wukřičić. Je so dospólnje přeměniť – je nowy čłowjek a přemjenowa so na Pawoła. Ze wšej mocu zasaďi so wotnětku za rozšěrjenje Jezusoweje wučby. Dla toho dyrbi nětkle sam před swojimi něhdyšimi přecelami čekać.

Pawoł bu jedyn z najwuznamnišich předarjow a wučerjow zažneho křesćanstwa. Na swojich dalokich misioniskich jězbach dožiwi přeco zaso přesčěhowanje a husto sedži swjeho poselstwa dla w jastwje. Napisa wjele waznych listow na wšelake wosady. W nich napomina křesćanow k zhromadnosći a wukladuje jim Swjate pismo.

Ze swjatočnosću při pohrjebnišću so tafla zjawnosći přepoda. Foto: J. Maćij

Poswjećenje Malešanskeje tafle

Z dwurěčnymi kemšemi, wuhotowanymi wot wosadneho fararja Neumanna a Budyskeho fararja Malinka, poswjeći so na Bože spěče w Malešecach wobnowjena tafla z lěta 1788 nad zachodom na pohrjebnišću. W swojim předowanju pokaza farar Malink na wosebity wuznam tutoho kulturneho pomnika z jeho napismom we lačonskej a serbskej řeči. Kěrluš zaspěwa wjac hač sto kemšerjow, mjez kotrymiž bě nahladna ličba ewangelskich a katolskich Serbow z tamnych wosadow, kóždy w swojej maćerščinje. Malešanski cyrkwinski chór pod nawodom Adele Trittmacher porješi Božu službu z hudźbnje a rěčnje dokonjanym zanjesenjom Kocoroweho a Zejlerjoweho „Chryst Kyrie, budź pola nas“.

Z cyrkwje podachu so

kemšerjo w swjedženskim čahu, nawjedowanym wot křižnošerki a duchowneju, k pohrjebnišću. Po zhromadnym kěrlušu „Wulki Božo, chwalbu či“ přepodachu farar Neumann, předsyda Maćicy Serbskeje dr. Měrčin Völkel, předsyda wjesneho swjedženskeho komiteja Werner Koban a wjesnjanošta Günter Sotan z džaknymi słowami taflu zjawnosći. Swjatočnosć so zakónči z kěrlušom „Na nas z hnadu pohladaj“, z požohnowanjom a hudźbu wosadneho pozawnoweho chóra. Tafla ma napismo „My smy byli – Zaso budźemy. Kajcy?“ Snadž, tak měnješe něchtó z wobdželenych po narěči wjesnjanošty, kotryž bě wuprajil swoju sylnu nadźiju na wozrodženje serbsčiny w Malešecach, plaći tutón napis tež w narodnym nastupanju? T.M.

Foto: SN/M. Bulank

Serbski nowoměšnik

Sobotu, dnja 10. junija, bu Gabriš Nawka z Budyšina wot biskopa Reinelta w Drježdžanskej Dwórskej cyrkwi na měšnika wuswječeny. Nazajtra, swjatkovnu njedzelu, swječeše w Budyskej tachantskej cyrkwi z wulkej wosadu dwurěčnu primicnu Božu mšu. Nowoměšnik nastupi swoje přenje zastojnstwo jako kapłan w Kamjencu. Gabriš Nawka budže na lěta posledni serbski nowoměšnik, dokelž tuchwilu njeje dalšeho katolskeho Serba, kiž so na powołanje duchowneho prihotuje. Přejemy jemu Bože žohnowanje do jeho zamołwiteho zastojnstwa w službje wěry a naroda. T.M.

Pozhubjenje serbskosće je wulka škoda

Rozmołwa z Minakalskim fararjom Frankom Sefferom

Tutón měšac budže w Minakale Serbski cyrkwinski dzeń. Kak serbska je Waša wosada?

Wo serbstwje w našich wsach lédma hišće něšto pytnješ. Serbske tradicije, swjedenjenje, žiwjenske wašnja – to namakaš hišće w Radworju, ale nic hižo pola nas. Wězo swjeći so na přikład ptači kwas, ale to maja ludžo za lužiski a nic za serbski naložk. Rěč wobknježa jenož hišće někotři ze stareje generacije. Je wulka škoda, zo so rěč zhubja.

W čim widziće tutu škodu?

Ze serbsčinu maš přistup k słowjanskim rěčam. To je hladajo na hospodarske wuwice, kiž měri so w přichodze na wuchod, wosebje za młodu generaciju wažny aspekt. Moji znaći wuknu z wulkej prócu pólsce, a tu we Łužicy so hódnota serbsčiny tak mało kedžbu ma. We wjele krajach su ludžo dwu- a wjacerěčni, ale přerězny Němcam po zdaću jedna rěč dosaha.

Hdy je so rěčna změna w Minakalskej wosadze stała?

W poslednich polsta lětach. Započało je so to 1945. Hakle wčera je mi wosadny powědał, kak jara je so džiwał, hdyž je so z wójskeje jatby domoj wrócił a zwěsćil, zo so nadobo w serbskich wsach němsce rěči. Wuslědk toho widžimy džensa.

Kak je so to na wosadne žiwjenje wuskutkowało?

Serbskich křciznow, konfirmacijow a wěrowanjow hižo njebě a serbskich kemšow bu mjenje a mjenje. Po wójnje je farar Bamž kóždu njeđzeli serbsku a němsku Božu službu swjećil. Jeho naslědnik, farar Feustel, je to hač do 70ych lět tohorunja činił. Po tym je spadowaceje

ličby kemšerjow dla dyrbjal redukować na měsacnje jónu a naposledk hišće rědšo. Hdyž sym 1996 do Minakala přišoł, chodžeše jenož hišće pjec do šěsć wosadnych na serbske kemše.

A kak je tomu džensa?

Po tym zo bě farar Feustel 1995 na wuměnk šoł, je sup. Albert serbske kemše swjećil. Ale rezonanca njebě wulka. Tak je namjetował město kemšow wotměć wosadne

Minakal wita na 54. Serbski cyrkwinski dzeń 8. a 9. julija Foto: T. Malinkowa

popołdnja. Wot lěta 1997 zarjadujemy tajke popołdnja štyri króć wob lěto. A hlej, ličba wopytowarjow je stupała na něhdže 12 do 16. To je nam dało zmužitosć, zo smy loni přidatnje zaso dvě serbskej Božej službje swjećili.

W čim widziće přičinu, zo so wosadne popołdnja lěpše přiwozmu hač kemše?

To zaleži na rěčneju situaciji. Hač na mało wuwzacow doma nješto wjac serbsce njeřeči. Tuž so wjesela, zo to na wosadnym popołdnju móža. Tam móža so tež prašeć, hdyž něšto njejsu rozumili. Atmosfera z nutrnosću, přednoškom a bjesadu při kofeju je swobodniša hač na kemšach. Tež ja so přeco wobdželu a hraju na gitarje.

Bjeztoho zo što rozumiće?

Rozumju, nic wšitko, ale wjele. Hižo jako džěco dožiwich słowjansku rěč. Pochadžam z Papstdorfa w Sakskej Šwicy a tak smy ze swójbustwo do Čěskeje jězdžili. Pozdžišo sym přez swójbne zwiski běžnje pólsce nawuknył. Přez to mējach tež zajim za serbsčinu. Po studiju běch samo prosył wo farske městno we Łužicy, ale to so tehdy njeje radžiło. Tehdy chcych serbsčinu nawuknyć, nětko pak, hdyž we Łužicy sym a rěčnu situaciju znaju, njewidžu hižo trěbnosć za to. Ale wězo, předać so njedam. Sym hižo tójšto lóštnych scenow dožiwił, hdyž sej wosadni mjez sobu něšto serbsce wo mni šeptnychu a ja nadobo do rozmołwy zapřimnych. To bě na spočatku wulke džiwanje, mjeztym ludžo wědža, zo jich rozumju.

Přichod za serbsku rěč njewidziće?

Sćežka, hdyž widžu situaciju. Minakal ma 1060 wosadnych, ale njemóžu prajić, kelko ma Serbow. Ludžo maja serbske mjena a pochadžeja ze serbskich swójbow, ale twjerdža, zo su Němcy.

Minakalske džěci chodža mjeztym do Radworja do šule. Bě to před něšto lětami problem za staršich, tež serbsčiny dla. Kak je tomu džensa?

Džěci wuknu tam serbsčinu jako zetkawansku rěč. Za nich to scyła njeje žadyn problem, a za staršich mjeztym tež nic wjac. Džěci wobdžela so tež na dwurěčnych šulskich kemšach w Radworju, kiž swjeći farar Delan tři króć wob lěto z ekumeniskim wobdželenjom fararja Noacka z Chwaćic a ze mnu. Je samo tak, zo, hdyž mam w šuli nabožinu, mje němske džěci jako němskeho fararja

serbsce strowja. Ale wězo wostanu rěčne znajomosće w předmjeće zetkawanska rěč skromne.

Na cyrkwiskim dnju budže so rěčeć wo WITAJ-projekće, po kotrymž nawuknu němske džěci w pěstowarni serbsku rěč. Móhli sej tajku pěstowarnju tež w Minakale předstajić?

Wo tutym projekće njejsym hišće ničo słyšał. Njemóžu potajkim ničo k tomu rjec, ale zo by tajka pěstowarnja pola nas wulke šansy měla, móžu sej lédma předstajić.

Pochadžeće z němskich kónčin a sće dotal w němskej wosadze skutkował. Pytnjeće w Minakale rozdžele k ryzy němskej wokolinje?

Tych je telko, zo móhł strony pjelnic. Wobmjezuju so na to najwažniše. Serbska hejatosć tu hišće je. Nimo toho su ludžo čezko přistupni, nowopřičehnjeni so nimaja lochko namakać přistup k wjesnej zhromadnosći. Wulka rezerwowanosć knježi napřečo wšemu nowemu. A přiwěrki su hišće jara masiwnje žiwe. Zmij, pódkow na scěnje, dwanaće nocow wokoło hód – to a wjele drugeho ma wulki wuznam. A nic naposledk namakaš tu hišće tradicionelnu cyrkwinosć, kiž w ryzy němskich kónčinach hižo njeje. Ludžo chodža husćišo kemši a wobhladuja fararja jako něšto wosebiteho.

Što wočakujeće wot Serbskeho cyrkwiskeho dnja za Minakalsku wosadu?

Nadžijam so, zo sej ludžo wuwědomja, zo njeje jenož katolskich Serbow w Radworju, ale tež ewangelskich, a zo dóstanu nastork, přemyslować wo svojich korjenjach.

(Prašała so T.M.)

Što su jasle?

K basniskej přeničce Měřany Cušcyneje

Jako rodžena měščanka dyrbjach do wšelakich słownikow pohladać za tutym starožitnym, džensa nimale wotezratym słowom a nawuknych, zo je po woznamje podobne na chódra abo wobhrodu, wobhrodženje. Scyła, dyrbiš być přećel zas a zas čitaneho słowa, zo by so přibližił basnjam Měřany Cušcyneje. Awtorka, kotraž woswjeći klětu swoje štyrcećiny, je wučerka serbsčiny na gymnaziju w Budyšinje a mjez druhim sobuawtorka wšelakich wučbnicow, člonka předsydstwa Serbskeho ewangelskeho towarstwa a sobustaw redakciskeje přirady Serbskich Nowin. W poslednich lětach wozjewi jednotliwe basnje, wobdžěli so na zańdženym swjedženju serbskeje poezije a z někotrymi basnjemi je tež hižo w zběrníkach zastupjena.

Před krótkim wuńdze nětko jeje přenja swójska kniha „Jaskrawe jasle“ ze 64 basnjemi. Wjeršej za sobu stołp zamyslenkow/zwukowych

zynkow (s. 70) móhloj być moto kniha. Wjetšina basnjow nima nadpisma, wone su kaž słowne čisnjenki mysłow a začułow. Tola rysowane situacije so stanu při zaběrje z nimi konkretne a asociatiwne. Tu nawjazuje Měřana Cušcyňa na jednu ze sylnych stronkow moderneje hornjoserbskeje literatury a tuž njezadžiwa, zo z někotrych basnjow wučitaš referencu na teksty jeje literarnych předchadnikow abo rowjenkow. Pak wubudži słowna skupina literarne asociacije, na př. na Benedikta Dyrlichowu zběrku basnjow *Wotmach womory* (19) abo na Jakuba Lorenca-Zalěskeho roman *Kupa zabytych* (25), pak nawjazuje tekst na jednotliwy motiw, na př. na Jakuba Barta-Čišinskeho motiw kupy Helgoland (52), abo cyła baseň je wěnowana spisowačelej (Zalěski, 57). Tež w tym, zo podawa wujasnjenja k basnjam, steji basnica w tradiciji nowšeje lyriki. Druhdy so lyriske „ja“ w při-

Měřana Cušcyňa
Jaskrawe jasle

Ludowe nakładnistwo Domowina
Budyšin 2000
87 stron / 12,80 hr

rodže pohibuje, ale basnje njejsu klasiske přirodne. Wotměnjawy pohib kaž kolesowanje (29), pućowanje (62) abo sněhakowanje (64) je pak skerje wobraz za dožiwjenje bliže njewoznamjenjeného „ty“. Tu móže so prajić, zo awtorka lubuje lubosć. Předewšěm z basnjow najwobšěrnišeho wotrězka zběrki *Njejeđz mje do spytowanja rěči žadosć za duchownej a čelnej zhroma-*

dnosću, haj zjednoćenosću z bliskim čłowjekom. Zdžěla *dušacy njeměr* (44) je wšak tež namačany z melancholiju we wjeršach kaž: *druhdy myslu/sony wostanu/wěčnje lód* (50) abo *hač drje hdy/dóstanu za čimž žedžu* (55). Ale tež humor njepobrachuje (na př. *konirušk*, 14; *štomy*, 17). Zakład zwuraznjenja pak je za Měřanu Cušcyňu zwučenosć słowow. Awtorka lubuje zwukomólbu a aliteraciju. Z nimaj, ma-li to za trěbne, wobchadza hač do ekscesa, wupruwuje, eksperimentuje. Wona praji w jednej z basnjow: *njezrozumliwe zynki/njemóžu zapopadnyć/dołhož njewěm* (24).

Wulkomyslnje wuhotowane knihi podpěruje estetiske dožiwjenje tamliwych, zdžěla tež škropawych basnjow. Wobalka z ekspresiwne módrym wobrazom a spontane nutřkowe seršćowcowe rysowanki Iris Brankačkoweje derje ilustruja wonkownu spontanosć basnjow a we nich hluboko začute podwědomje. Štóz lubuje při čitanju wužadliwu zabawu abo pyta dar za lubu kaž tež lubeho, njech sej kupi tutu zběrku.

Christiana Piniekowa

Stanowe lěhwo w Rogowje

Je hižo tradicija, zo ma ewangelska młodžina Delnjeje Łužicy swoje lěčne stanowe lěhwo w Rogowje. Lětsa wotměje so wone **wot 17. do 28. awgusta** pod heslom „Korjenje w Rogowje“. Hromadže z młodostnymi z Pólskeje a Čěskeje chcemy pytać za korjenjemi jednotliwca w swojej domiznje. K tomu změjemy móžnosće we workshopach. W jednym zaběrjamy so z nazwućowanjom dźiwadłoweje hry, kotruž předstajimy na kóncu lěhwa w Rogowje, ale tež w Picnju. Druhe workshopy zaběraja so z hudźbu, kulisami a stworenjom nastrojow. Na wječorach pokazuja so filmy Słowjencow z Rakuskeje a druge. Dnja 22.8. wuhotuje pěsnjerka Heide koncert ze swojimi němskimi a jendźelskimi spěwami. Heide je sej na zetkanju pěsnjerjow w nazymniku I. 1999 we Wojerecach dobyła myto publikuma. Na jedyn dzeń pojedźemy do Blótow sej wobhladać transportne srědky zaštosće (čołmy) a přichoda (powětrowu lódž). Tež plujadło čaka hižo na njebojaznych. Wězo změjemy kóždy dzeń tež nutrnosć a njedželu kemše. Wutrobnje witamy do tutoho lěhwa tež ewangelskich młodostnych z Hornjeje Łužicy. Štóz chce so přizjewić abo ma prašenja, njech so wobroći na młodžinskeho diakona Norberta Lehmana, tel.: 03 55 / 72 09 15, fax: 03 55 / 7 29 47 06, e-mail: NLehmann@t-online.de

B. Pittkunings

Zetkanje TCM a SET

Zastupjerjo Towarstwa Cyrila a Metoda z.t. a Serbskeho ewangelskeho towarstwa z.t. su so **wutoru, 20. junija**, w Budyskim Serbskim domje k džěłowej rozmołwje zetkali. Zaměr bě, polěpsić ekumeniske počahi mjez Serbami. W dobrym duchu wuměnichu přitomni swoje nahlady, mjenujo tež čez, kotraž běchu so w běhu lět nahromadžili. Zdobom pytachu za pućemi, kak móhli so njedorozumjenja a předsudki wottwarić. Wotmyslene je na přikład, zo předžěla so loni wudata Terminologija nabožiny na ekumeniskej bazy. Přezjedni běchu sej wšitcy, zo maja so mjesobne zwiski dale wudžeržować a spěchować. Spočatk nowembra zetkaja so zastupjerjo wobeju towarstwow na Budyskej Michalskej farje. Tam ma so mjez druhim wo zhromadnych předewzačach za lěto 2001 rěčeć. KP/PB

Kedźbu!

Přizjewjenja za **džěcacy nabožny tydzień**, kiž přewjedze Serbske ewangelske towarstwo lětsa **wot 14. do 19. awgusta** w čěskich Herlíkovicach, su hišće móžne. Płaćizna na wosobu je 100 hr. Zajimcy njech so ruče přizjewja pola Měrcina Wirtha abo fararja Jana Malinka.

W myslach na Bacha

(21.3.1685 – 28.7.1750)

Johann Sebastian Bach je cyle wěsće jedyn z najsylnějších stołpów nawječorneho hudźbneho wumělstwa – sakralneho runje tak kaž swětneho. Na to so w tutych dnjach składnostnje jeho 250. posmjertnin wšudžom spomina. Prajene wšitko je – samo husćišo. A dobra hudźba tak a tak nima trjeba wučenyh słowow. Wona tola ze sebje skutkuje. Wyše toho tu tež njeby na městnje było muzikologiske mudrosće wospjetować abo naličić. Tuž zwažu so jenož na popyt, z wida serbskeho hudźbnika něšto skromneho dodać, štož by snano móhło tež k narodnemu sebjerozumjenju přinošować:

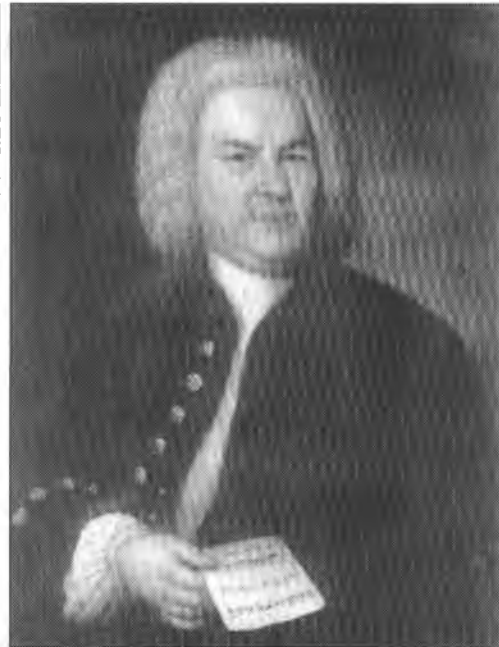
1. Jedyn z najwážnějších pućrunarjow a hudźbných wobliwowarjow Bacha běše Jan Krygar (1598–1662) z delnjoserbskeje Brjazny. We wjesce, kotraž je džensa džěl města Gubina, bě hač do 18. lětstotka serbsčina jako wobchadna řeč dominantna. Tutón Krygar (němsce: Jo-

hann Crüger) bě sej čas žiwjenja swójeho pochada wědomy, hačrunjež etniska přislušnosť w tehdyšej dobeskerje pódlansku rólu mjezwučencami a wumělcami hraješe. Wuznawa so pak přeco jako „Gubensis Lusatus“. Wjace hač 40 lět skutkowaše jako hudźbny direktor a kantor při Mikławšowej cyrkwi w Berlinje. Wón płači jako najwuznamniši tworjer skutkowych protestantskich kěrlušow, připóznaty sakralny komponist a hudźbny teoretikar 17. lětstotka. Jeho wučba wo komponowanju SYNOPSIS MUSICA a jeho QUAESTIONES MUSICAE PRACTICAE, příručka, kotraž so z prašenjemi praktiskeje hudźby zaběra, běštej wulkemu Bachej jako wučbnicy a fundamentalnej fachowej zarysaj wuznamne žórło studowanja a tworičelskeho zawěšćenja. Bach je sej našeho krajana tež jako kěrlušerjara wažił. Wo tym swědči jeho moteta JESU, MEINE FREUDE (BWV 227) na znaty, džensa hišće w bohosluž-

Tomašowa cyrkej w Lipsku, hdžež bě Bach z kantorom, 1749 (koprowa rytwa wot J. E. Schefflera)

Repro: Serbski kulturny archiw

Johann Sebastian Bach 1746 (wolijowa mólbja wot E. G. Haußmanna)

Repro: Serbski kulturny archiw

nej praksy ewangelskeho cyrkwinskeho spěwanja aktualny choral z pjera Krygarja. Bach cituje w tutej pohodžinskej twórbje originalnu melodiju Krygarja, kiž ma kaž tež druge jeho kěrlušy wěsty słowjanski „swójski zwuk“ (kaž měni to Krawc), wjacekróc (po jednotliwych štučkach) a da tomu w mjezdžělach hudźbne komentary ...

2. Na njedawnym džěłowym zeńdženju wo serbskej wumělskej hudźbje 20. meje w Choćebuzu referowaše docent z uniwersity w Magdeburgu dr. Rüdiger Pfeiffer k temam mjezsobneho wobliwowanja a wobchadženja komponistow 18. lětstotka, wosebje pak wo jich tworičelskim přiswojenju ludoweje hudźby woneho časa, na př. „pólskeje mody“ a „burskeho baroka“, kiž bu tež jako „wendischer Barock“ znaty. W tutym nastupanju je pokiw pólskeho muzikologi Zbigniewa Kościówa w Rozhledze (čo. 6/1965, str. 190) zajimawy, kiž na to pokaza, zo ma hłowny temat Bachoweje fugi es-moll z přenjeho zwjazka „Das wohltemperierte Klavier“ napadnu po-

dobnosť z delnjoserbskim ludowym spěwom „Och spomni, luby, spomni“, wotčišćanym w druhim zwjazku monumentalneje Smole-rjoweje zběrki z lěta 1843. To móže připad być, ale tež znamjo za to, kak su so rudimenty něhdyšeje słowjanskosće wobydlerjow krajiny wokoło Köthena, hdžež Bach swoju sławnu twórbu komponowaše, w ludowej

hudźbje manifestowali. A zo měješe Bach wótre wucho za hudźbu ludowych hercow a za ludowy spěw wokoło sebje, je tola znate ...

3. Při listowanju w biografiji a zapisu twórbow Jana Pawoła Nagela wot Dana Riemera (hudźbny nakład ENA 1999) zhoniš, zo da Bachowu swjedžen lěta 1950 w Lipsku serbskemu komponistej rozsudny impuls za powołanske wuwice. Wědomje je přewzał hnydom po přebywanju w Lipsku hudźbne zahajenje Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja we Łazu, hdžež zahra Bachowu preludij a fugu e-moll ...

Facit krótkeho (serbskeho) zaběranja z hudźbnym stołpom Bachom by móhł być, zo spominanje na jeho 250. posmjertninu tež wid na někotre zornjatka z našeje pódy wótri. – A zo so tole reflektuje w našich kulturnych stawiznach, je přez wotpowědne předewšěm sakralne twórbje wot Kocora přez Krawca hač k Nagelej a dalšim na dosahace wašnje wopodstatnjene.

Detlef Kobjela

Zhromadnosť, napjatosc a priklesk

To su hesla, kiž zwjazam z „Nalěćom“. Wony woblubowany oratorij zaklinča njedawno na wšelakich městnach Łužicy a zwonka njeje. Na dwěsć ludy je sobu skutkowało, na poltrěca tysac je jón słyšało.

Hižo w zymje započachu wjacore serbske chóry ze zwučowanjami. Tu měješe wosebje naš dirigent knjez Monem wjele džěla, dokelž jězdzeše po wječorach wot chóra ke chórej spěwy nazwučować. Zo so próca wudani, bě hižo na přenjeji zhromadnej probje słyšeć. Mi so wosebje zhromadnosť lubješe, kiž wot wšeho spočatka knježeše. Hdyž bě raz pomoc trěbna – hač dla narodneje drasty abo dla woženja –, so přeco rozrisanje namaka.

Po zwučowanjach, kiž běchu wězo tež napinace, slědowaše čas wustupow a nahrawanjow w meji. Mějachmy kóždy kónc tydženja druhdže wustup a přeco zaso knježeše wosebita napjatosc mjez spěwarkami a spěwarjami našeho wulkeho chóra. Wosebje předstajenje w Berlinje zwosta mi w po-

mjatku. Po třihodźinskej jězbe w horcym busu dojdzechmy tróšku zmotani, ale tola napjeći, před Marijinu cyrkej na Alexandrowym naměsće. Tu powita nas wulka postawa Luthera, kiž kaž stražnik před cyrkwu stoji. Wjace hač 300 připoslucharjow (z telko scyla njeběchmy ličili) bě přichwatało sluchać, kak z našimi serbskimi spěwami stwórbu Božu chwali. Hačrunjež so wšitko tak njeporadzi, kaž sej přejach-

my, mytowachu nas ze zahoritým prikleskom. To bě po napinacymaj hodzinomaj najrjeńši džak. Wša napjatosc bě so zhubila a zbožowni so domoj wróćichmy.

Kónctydzenske předstajenje wjedźechu nas do Choćebuza, Berlina, Pančic, Kulowa a Budyšina. Wotydzjenja pak bu naše druhe doma Chrósćicy. Dwójce wob tydzeń tam jězdzechmy, zo bychmy kóždy raz tři abo štyri spěwy nahrawali. Po džěla-

połnym dnju njebě přeco lochko tak dolho stać a spěwać. Tuž wospjetowachmy jednotliwe spěwy džesać a wjac razow, prjedy hač bě zwukowy mišter spokojom.

Hišće džensa mi spěwy „Nalěća“ we wušomaj klinča. Při kopicy probow, předstajenjow a nahrawanjow je to drje tež bjez džiwa. Zhromadnje z dožiwjenjami zawostajichu we mni wulki začisć. Na „Nalěćo“ čas žiwjenja njezabudu. *Jadwiga Malinkec*

Předstajenje „Nalěća“ njedawno w kłóštrje Marijinej hwězdze. Foto: M. Bulank

„Twój je čas“

Ekumeniske impresije ze 94. zjězda němskich katolikow

Zjězdy katolikow su w Němskej hižo 150 lět wjerški nabožneho žiwjenja katolskich křesćanow. Po 1848 zwola so přeni zjězd do Mohuča (Mainz). W 1. swětowej wójnje a za čas nacizma so zjězdy njewotměwachu. Přeni zjězd po 2. swětowej wójnje wotmě so 1948 zaso w Mohuču. Tehdom běchu tež zastupnicy ewangelskeje cyrkwy přitoměni. Bě to přeni nastork k ekumenje. Nacistiski a powójnski čas bě wobej cyrkwi w Němskej zblížil.

94. zjězd němskich katolikow wot 31.5. do 4.6.2000 w Hamburgu stejese pod he-

słom „Twój je čas“. Přeni raz běchu wjac hač połojca wobdźělnikow młodostni a přeni raz reprezentowaše wón ekumenu zhromadnje ze sewjero-połobskimi ewangelsko-lutherskimi cyrkwami. Zhromadnje z nimi bu wón přihotowany.

„My katolsky křesćenjo stajimy so wužadanjam časa. Štóž zašłosći wjace dowěri hač přichodej, zdaluje so wot aktualneje situacije.“ To běchu jadriwe słowa powitanja wiceprezidentki centralneho komiteja němskich katolikow dr. Annegret Schavan. Ewangelska biskopka dr. Ma-

ria Jepsen postrowi wobdźělnikow w mjenje swojeje cyrkwy. Z prikleskom witachu so słowa prezidenta němskeho ewangelskeho cyrkwinkeho dnja, M. Dolda: „My křesćenjo njepřiběramy wotwaršnosći, tohodla je trjeba, zo so zblížimy.“

Přeni wjeršk zjězda bě Boža mša w přistawje z 30 000 wobdźělnikami. Sćěhowaše ekumeniski dialog z putnikowanjom, při kotrymž wopytachu so ewangelske a katolske cyrkwy. Hnujace bě putnikowanje do přjedawšeho koncentraciskeho lěhwa Neugamme. Ekumeniska zhromadnosť njebě jenož žiwa na ekumeniskich Božich službach, ale tež na najwšelakorišich forumach, podiumach, přednoškach a wusta-

jeniščach, hdžež so katolske a ewangelske zjednoćenstwa zhromadnje předstajichu.

Na zakončacej ekumeniskej nutrnosći wuzběhny prezident centralneho komiteja katolikow prof. dr. Meyer z Drježdžan: „Nochcemy dželenje cyrkwjow zamjelčec, ně, wone je a wostanje najhórši pohóršk, ale zdomom je ekumena za nas wšech njewuprajite bohatstwo a dar.“ Tuž přeprasy wšech katolikow Němskeje na 1. ekumeniski cyrkwinke zjězd w l. 2003 w Berlinje. W mjenje ewangelskich cyrkwjow wuprajite tute přepršenje dr. Elisabeth Raiser z Genfa.

Njemóht so w předpolu Berlinskeho zjězda wotměć 1. serbski ekumeniski cyrkwinke dzeń? *Křesćan Buk*

Krajna synoda

Wot 7. do 10.4.2000 wotmě so 9. zeńdženje 24. sakskeje synody w Drježdžanach.

Ważny tema synody běchu „**Etiske problemy po wójnje w Kosovje**“. Před lětom bě synoda wosrjedź wójny wobzamknyła wozjewjenje. Nětko džěše wo to, z wotstawkom přemyslować wo přičinach a wuwicu tuteje wójny a kak móhlo so w přichodže tajkej namocy zadžěwać. Słyšachmy k tomu přednoškaj wot Berlinskeho slědźerja O. Nassauera a wot wyšeho cyrkwinskeho radźićela n. w. K. Wilkensa z Hannovera. Jednore wotmołwy njejsu so namakakać hodźeli, ale chcú někotre mysle zjimać: Měr njeměl so zrozumić jako něšto kručě stejace, ale bóle jako běžny proces. Čežke zranjenja narodnych prawow njesmědža nam wšojedne być. Prawo suwergency stata nima so nad prawu narodow stajec. Konflikty přeco zaso nastanu, ale dyrbi so za pućemi pytać, je bjez namocy rozrisać. Ciwilna měrowa služba ma so bóle podpěrać. Cyrkej móže poskićić rum za zetkanja konfliktnych stronow a móže dialog mjez wšelakimi cyrkwjemi spěchować. Wojerska akcija je pječa wokolo 106 miliardow hriwnow plaćila. Hdy bychú so tute pjenjezy za měrliwu rozrisanje konflikta wudali, by to za balkanske ludy wjele wužitnišo było. Wězo dyrbitej konfliktnej stronje tež ke kompromisam zwólniweje być. Wójna jako posledni srědk politiky dyrbi so wotpokazać. Hižo poł lěta do započatka bombardowanja 24. měrca 1999 su so kosovscy Albanjenjo wot serbskich milicow wuhnali. Je so pokazalo, zo wojerska namóc NATO njeje móhla dalšej namocy zadžěwać. Kaž džensa widžimy, je hišće mnoho hidy mjez Serbami a Albanjanami. Wšitke mocy, kiž so za měrliwu rozrisanje

hižo lětstotki trajacych konfliktow zasada, maja so podpěrać. Spóznać dyrbimy, zo so z namocu njehodža rozrisać čłowjeske a narodne konflikty. Modlić dyrbimy so dale za měr w tajkich krajach, hdžež hrozy namóc přeco zaso wudyrić.

Rozprawa wyšeho cyrkwinskeho radźićela J. Bohla wo diakoniji steješe pod temu „**Socialne wuknje-nje**“. Diakonija je so na lěto młodžiny 2000 přihotowała. Mjez druhim poskića w interneće hru. Tam móža sej młodostni projekty diakonije wobhladać a tak socialne jednanje zeznać. Diakonija chce młodžinu za swoju wěc dobyć, dokelž wě, zo su młodostni lěpši, hač so druhdy zda. Na kóncu doda bratr Bohl mysle k etiskim prašenjam gementnologije. Z wulkim zajimom scěhowachmy jeho wuwjedženjam. Wo tutej wěcy smy hižo w socialno-etiskim wuběrku rěčeli a džělamy dale na tym. Tež wosady měli so z tutymi prašenjami zaběrać. Młode swójby a wosebje maćerje steja před wažnymi rozsudami, na přikład, hdyž so po přepytowanju młodeho žiwjenja w žiwóće pokaza, zo džěćo njebudže strowe. Tajke a hinašepady žadaja sebi chutne rozestajenje. Kaž něhdy při wuslědženju atomowych struktur, stejimy před prašenjom: Što čłowjek smě a što njemě činić?

W nazymje 1999 njeje so zakoń wo znorjadowanju eforijow wobzamknył, kiž předwidžeše jenož hišće 23 eforijow město dotal 33. Dokelž pak bě zjednoćenje eforijow Grimma a Wurzen, Lipsk-zapad a Lipsk-wuchod, Lubij a Žitawa kaž tež rozdželenje Drježdžany-zapad na Drježdžany-srjedźne a Dippoldiswalde hižo přihotowane, bě synoda prosyła cyrkwinske wjednistwo so dojednać z potrjeheny

eforijemi. Wone je postajiło, zo so tute změny k 1.1.2000 zwoprawdža. Tak ma naša krajna cyrkej nětko 28 eforijow. Synoda je dyrbjala tute postajenje hišće jako zakoń wobzamknyć.

Synodže předležeše naćisk wo zasadach za dalše změny eforijowych struktur. Mjez druhim bě namjetowana ličba 20 do 40 farskich městnow na jednu eforiju. Přeciwo 21 hłosam je so tutón naćisk přiwažal.

Dokelž je so finančna situacija porno 1997 polěpšila, je synoda wobzamknyła mzdu fararjow wot 80% na 84% zapadnych mzdow powyšić. Hodowne a dowolowe pjenjezy njeplaća so kaž dotal. Tak ma farar w cyłku nětko mjenje hač 80%. Cyrkwinscy přistajeni dóstanu we wobłuku tarifowych zrěče-

njow 86,5% a k tomu hišće hodowne pjenjezy.

Wyši cyrkwinski radźićel Graubner předstaji personalnu situaciju w našej cyrkwi. Zwěšći, zo je wjace fararjow dočasnje na wuměnkšto, hač bě to předwidžec. Přez to nastawa ličba wakančných městnow. Krajnocyrkwinski zarjad so prócuje, ličbu znižić na normalny staw. Džěl pak dyrbi swobodny wostać, dokelž je za běžne změny wěsty poskitk farskich městnow trěbny.

Wupraji so přeprašenje na sakskej cyrkwinski džěl we Freibergu wot 7. do 9. julija 2000. Dale zhonichmy wo cyrkwinskih aktiwitach we wobłuku Expo 2000 w Hannoveru. Nazymska synoda budže, da-li Bóh, wot 17. do 20. nowembra 2000.

Handrij Wirth

Ochranowski jubilej

Ochranowske sotry w tradicionalnej drasće při wudželenju młokowych całtow a čaja za hosćinu lubosće

300. narodniny swojeho založićela hrabje von Zinzendorfa, wotewrjenje skulpturnej pućowanskeje šćežki a bohaty rjad přednoškow. Wo wliwje Zinzendorfa na Serbow přednošowaše farar Malink štyrnaće zajimcam. W susodnym Berthelsdorfje předstaji tamniši wosadny farar Taesler prócowanja wosebiteho towarstwa wo wuchowanje spadaneho hrodu Zinzendorfa.

dženja po slědach Zinzendorfa, wotewrjenje skulpturnej pućowanskeje šćežki a bohaty rjad přednoškow. Wo wliwje Zinzendorfa na Serbow přednošowaše farar Malink štyrnaće zajimcam. W susodnym Berthelsdorfje předstaji tamniši wosadny farar Taesler prócowanja wosebiteho towarstwa wo wuchowanje spadaneho hrodu Zinzendorfa.

Tekst a foto: T.M.

Kónčna zhromadźizna Zinzendorfoweho jubileja 28. meje 2000 w Ochranowskej modlerni Foto: T.M.

Powěsće

Kraków. Pod titulom „Jubileusz ‚Pomhaj Bóh‘“ wopominaše pólski ewangelski časopis *Słowo i Myśl* w čisle 3–4/2000 lětuši 50lětny jubilej znowawuchadźenja našeho časopisa po druhej swětowej wójnje. Awtor nastawka je přećel Serbow prof. Krzysztof R. Mazurski z Wrocławja. Ilustrowany je přinošk z přnim titulnym wobrazom Pomhaj Bóh wot L. Richtera. Přnje powójnske čisło je wušło w decembru 1950.

Waianae/Hawaii. 6. meje zemře we Waianae na kupje Hawaii w starobje 99lět farar

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWACELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z. t., Čornobohska/Czornobohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HŁOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOŁWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja

Postvertriebsnummer: F 13145
ZHOTOWJENJE A ROZŠĚRJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen
PŘINOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 16 hriwnow.

dr. Julius Riota. Narodźeny 1901 w Drježdźanach, bě wón w młodych lětach serbsce wuknył. Do druheje swětoweje wójny bě byl z fararjom w Rakecach. Potom bě skutkował w Jendźelskej, Kanadze a naposledk na Hawaii, hdžež bě hač do 1996 farar ukrajsko-katolskeje cyrkwy we Waianae. Hač do swojeje smjerće je byl z čitarjom Pomhaj Bóh.

Na wotewrjenju wustajeńcy wo wušiwaniu serbskich narodnych drastow w meji w Slepjanskim kulturnym centrumje wobdźěli so Heidemarie Hoefowa z Małego Wjelkowa w swjedźenskej drascě ewangelskich Serbowkow Budyskeho kraja.

Tekst a foto: E. Bigonowa

Wojerecy. Posledni kónč tydźenja w meji přebywachu prof. Zoch a štyri studentki z

Přeprašujemy

09.07. – 3. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodž. SERBSKI CYRKWINSKI DŽEŇ w Minakale

13.07. – štwórtk

14.00 hodž. wosadne popoždnje w Bělej Wodze (sup. Albert)

16.07. – 4. njedźela po swjatej Trojicy

8.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)

22.07. – sobota

14.00 hodž. wosadne popoždnje w Bukecach (sup. Albert)

23.07. – 5. njedźela po swjatej Trojicy

11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

15.00 hodž. kemše w Sprjowjach (sup. Albert)

29.07. – sobota

15.00 hodž. wosadne popoždnje w Hodźiju (sup. Albert)

06.08. – 7. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodž. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budesticach (sup. Albert)

university Concordia w teaskim Austinje jako hosćo Johanneuma we Wojerecach. Mjez woběmaj kubłanišćomaj wobsteja hižo něšto lět přećelske styki.

Budyšin. Na junijskich serbskich kemšach w Michalskej cyrkwi wukčići sup. Albert Katharinu Krygarjec z Wuježka pola Bukec.

Chwaćicy. Njedźelu, 4. junija, wotmě so w tudyšej cyrkwi ekumeniska Boža služba. Wobdžělichu so wosadni z Radworja a ze štyrjoch ewangelskich wosadow – z Chwaćic, Łupoje, Njeswaćidla a Minakala. Kemšam přizamkny so bjesada na zahrodze při cyrkwi.

Horni Wuježd. Swjatkownu pónđzelu wotměchu so

před bunkerom w Tuchorju, w kotrymž běchu do přewrótata atomarne rozbuchadla składowane, mjeztym hižo šesty raz wopomnjenske měrowe kemše. Wobdžěli so něšto stow wěriwych.

Hrodzišćo. Na dnju stotych narodnin wumělca a spisowacela Měrcina Nowaka-Njehorńskeho spominaše na njeho 13. junija na štyrceci Serbow při jeho rowje w Hrodzišću. Přizamkny so kulturny program při jeho domje w Njehornju. Jemu k česći sadži so młoda lipa do jeho zahrody.

Dary

W meji je so dariło za Pomhaj Bóh 60 hr. Bóh žohnuj dar a darićela!